

Suomalaisten yritysten kasvaneet ulkomaiset investoinnit ja työpaikkojen siirtyminen erityisesti ns. kehittyviin talouksiin on herättänyt viime aikoina paljon keskustelua. Artikkeliki kertoo TT:ssä asiasta tehtyjen selvitysten tuloksista.

Pirkko Haavisto toimii TT:n kauppapoliittisen sektorin osastopäällikkönä ja Pekka Tsupari kansantalousosaston osastopäällikkönä. Kirjoittajat ovat viime vuosien aikana selvittäneet kansainvälistymisen merkitystä suomalaisyrityksille ja Suomen taloudelle sekä rakentaneet TT:ssä tietokantaa teollisuuden kansainvälisistä operaatioista.

Globalisaatio ja teknologinen muutos kietoutuvat Suomessa yhteen

Pirkko Haavisto
Osastopäällikkö
Teollisuus ja Työnantajat (TT)

Pekka Tsupari
Osastopäällikkö
Teollisuus ja Työnantajat (TT)

Maailmantalouden yhdentymiskehitys etenee nopeasti ja muuttaa myös suomalaisten yritysten kilpailuasemia. Nykyinen 1980-luvun lopulta lähtien kiihtynyt globalisaatio¹ poikkeaa selvästi aikaisemmasta kehityksestä. Se kos-

¹ *Talouden ja yritysten kansainvälistymisen näkökulmasta globalisaatiolla tarkoitetaan tuotannontekijä- (pääoma, työvoima, teknologia ja tietotaito) ja hyödyke-markkinoiden yhdentymistä. Ensimmäinen globalisaatiovaihe ajoittui 1870-luvulta ensimmäiseen maailmansotaan.*

kettaa laajalti koko maailmantaloutta, kaikkia maita ja kaiken kokoisia yrityksiä. Globalisaation vaikutukset eivät ulotu vain talouteen ja kauppaan vaan myös poliittisiin suhteisiin, sosiaalisiin kysymyksiin, ympäristöön ja kulttuuriin.

Maailmankaupan vapautuminen ja talouksien integraatio ovat luoneet edellytyksiä globalisaation nopealle edistymiselle. Väestön muuttoliikkeet ovat nykyisessä globalisaatioaallossa tuntuvasti vähäisempiä kuin aiemmin.

Sen sijaan kansainväliset investointi- ja informaatiovirrat ovat voimistuneet pääomaliikkeiden vapauttamisen ja uusien teknologioiden kehittämisen seurauksena. Tärkeä ero aikaisempaan onkin kuljetus- ja ennen muuta tietoliikennekustannusten raju alentuminen. Uusien teknologioiden myötä myös tuotannon maailmanlaajuinen hajauttaminen on aidosti mahdollista.

Globalisaatio, teknologinen muutos ja yritysten verkostoituminen kietoutuvat vahvasti toisiinsa juuri Suomessa. Ei siis ole yllättävää, että keskustelu yritysten toimintojen sijaintipaikoista ja niihin vaikuttavista tekijöistä on vauhdittunut täälläkin. Kaupan vapautumisen ja uusien teknologioiden käyttöönotto on kiihdyttänyt globalisaatiota ja johtanut vahvaan kysynnän kasvuun maaillemme tärkeillä teollisuuden toimialoilla. Suomalaiset yritykset ovat toistaiseksi kyenneet vastaamaan hyvin globalisaation kiristämään kilpailuun.

TT:ssä on parin viime vuoden aikana tehty yritysten kansainvälistymistä ja verkostoitumista koskevia selvityksiä. Näiden selvitysten perusteella johdopäätöksemme ovat seuraavat:

1. Globalisaation merkitys Suomelle on suurempi kuin eurooppalaisille valtioille keskimäärin. Tämä on seurausta Suomen pienistä kotimarkkinoista, suuresta vientiriippuvuudesta ja teollisuustuotannon rakenteesta. Vaikutuksia Suomessa lisää myös yritysten pitkälle edennyt verkostoituminen. Monikansallisesti toimivien suomalaisyritysten alihankkijat ja sopimusvalmistajat joutuvat vastaamaan samoihin kansainvälisen toimintaympäristön paineisiin kuin päämiesyrityksin.

2. Globalisaation keskimääräistä suuremmat vaikutukset Suomelle ovat väistämätön seuraus Suomessa omaksumasta osaamisintensiivisestä strategiasta. Tämän strategian mukaisesti yritykset, julkinen valta ja tutkimuslaitokset ovat panostaneet voimakkaasti uuden teknologian kehittämiseen, joka on keskeisin muutosvoima nykyisessä globalisaatiossa. Suomi kykeni hyödyntämään teknologiaintensiivisten toimi-

alojen vahvan kysynnän kasvuun 1990-luvulla.

3. Suomi ja suomalaiset yritykset ovat menestyneet globalisoituvassa maailmantaloudessa toistaiseksi hyvin. Kansainvälistyneet suomalaisyritykset ovat menestyneet ja kyenneet työllistämään myös kotimaassa paremmin kuin pelkästään kotimarkkinoilla toimivat yritykset. Kehityksen jatkuminen myönteisenä edellyttää, että Suomessa pystytään ylläpitämään korkea osaamisen ja tutkimuksen taso, toimiva infrastruktuuri, kilpailukykyinen verotus ja riittävän joustavat työmarkkinat.

Globalisaatiolla on suurempi merkitys Suomelle kuin monille muille maille.

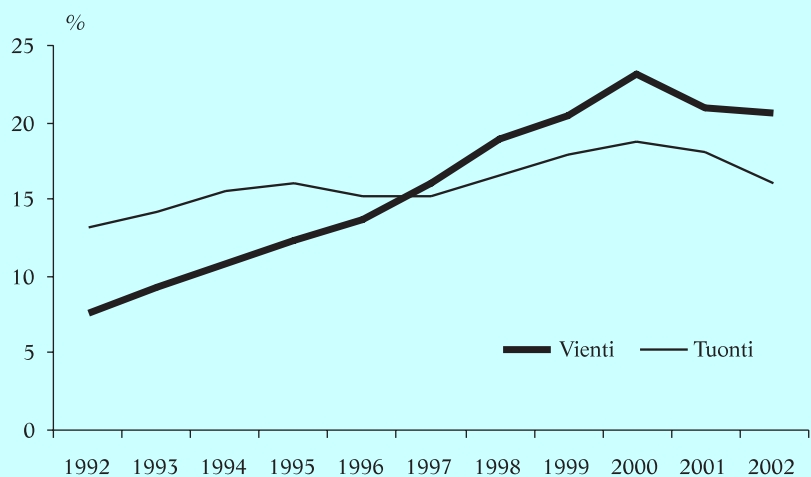
Suomen tuotanto ja vienti ovat teknologiavaltaistuneet

Ulkomaankaupalla on ollut perinteisesti suuri merkitys Suomen kansantaloudelle. Maamme kotimarkkinat ovat pienet ja riippuvuus ulkomaakaupasta suuri. Teollisuus on pitkälti riippuvainen tuontiraaka-aineista ja yksityinen kulutus tuontituotteista.

Suomen vienti ja suorat sijoitukset ulkomaille ovat kansainvälisesti korkealla tasolla bruttokansantuotteeseen suhteutettuna. Esimerkiksi vuosina 1990–2001 viennin suhde bruttokansantuotteeseen ylitti maailman keskiarvon noin puolella. Suomesta ulkomaille tehdyt suorat sijoitukset olivat vastaavasti noin kaksinkertaiset keskiarvoon verrattuna.

Teknologisen muutoksen merkitys Suomen taloudelle on lisääntynyt. Suomi erikoistui tieto- ja osaamisintensiivisille aloille 1990-luvun alussa, ja erityisesti vahvuusalueeksi on noussut juuri tieto- ja viestintäteknologia. T&k-panos suhteessa bruttokansantuotteeseen kasvoi nopeasti koko 1990-luvun ajan, kun se monissa muissa teollisuusmaissa samaan aikaan alentui. Suomi on ohittanut teknologisen kehityksen kärki- maista Saksan, Japanin ja Yhdysvallat mitattuna t&k-menojen osuudella BKT:sta. Vahvuutena on myös, että nykyisin maamme nuorten ikäluokkien koulutustaso on OECD-maiden korkeimpia ja että tekniikan ja luon-

Kuvio 1. Suomen korkean teknologian viennin ja tuonnin osuudet koko viennistä ja tuonnista 1992–2002.

Lähde: Tullihallitus.

nontieteellisten korkeakoulututkintojen määrä suhteessa työikäiseen väestöön on maailman huippua.

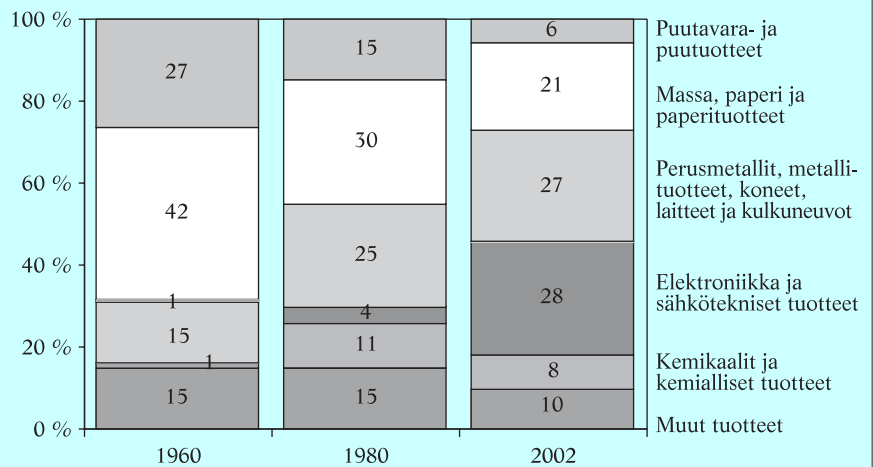
Osaamisintensiivisen strategian tuloksena Suomesta on tullut merkittävä uuden teknologian tuotanto- ja vientimaa (kuvio 1). Tämä on muuttanut voimakkaasti erityisesti teollisuustuotannon rakennetta 1990-luvulla. Samaan aikaan elektroniikkateollisuuden kasvaessa myös perinteiset vahvat teolliset klusterit – metsä-, metallienjalostus- ja energiateknologiaklusterit – ovat kehittyneet entistä enemmän teknologiaan ja osaamiseen perustuviksi. Korkean teknologian tuotteiden vienti ylittää nykyisin selvästi niiden tuonnin, ja näiden tuotteiden osuus kokonaisviennistä on kasvanut nopeasti. Suomi on yhdessä Ruotsin kanssa enemmän kuin mikään muu maa erikoistunut viennissään telekommunikaatiolaitteisiin.

Panostukset tutkimukseen ja koulutukseen ovat näkyneet myös viennin rakenteen muutoksena (kuvio 2). Metsäteollisuuden osuus kokonaisviennistä on supistunut ja on nykyisin noin neljäsosa. Kone- ja metallituoteteollisuus oli jo 1980-luvulla noussut merkittäväksi vientitulojen lähteeksi. Vieläkin voimakkaampaa on ollut elektroniikka- ja sähköteknisten tuotteiden viennin kasvu 1990-luvulla. Vuonna 2002 alan tuotteiden osuus kokonaisviennistä oli 28 prosenttia.

Kehittyvät markkinat vastaavat jo viidenneksestä Suomen viennistä ja teollisuuden ulkomaisesta henkilökunnasta

Ylivoimaisesti suurin osa suomalaisyritysten viennistä ja ulkomaisista sijoituksista suuntautuu edelleen kehittyneisiin maihin, mutta kehittyvien maiden osuus on kasvanut viime vuosina selvästi. TT teki syksyllä 2003 yritystiedustelun, jossa kartoitettiin suomalaisyritysten toimintaa tärkeillä kehittyvillä markkinoilla (TT 2003b). Tiedustelu katsoi Etelä-Amerikan ja Aasian suomalaisyrityksille keskeisiä ja po-

Kuvio 2. Suomen tavaravienti tuoteryhmittäin 1960, 1980 ja 2002.

Lähde: Tullihallitus.

tentiaalisia maita sekä muutamia Euroopan maita.²

Selvitys osoitti, että kehittyvien markkinoiden vetovoima on lisääntynyt merkittävästi 1990-luvun puolenvälin jälkeen. Suomen vienti kyseisiin maihin on noussut jo 20 prosenttiin kokonaisviennistä, minkä lisäksi suomalaisyritykset ovat tehneet investointeja tuotantotoimintaan ja ostaneet yrityksiä näissä maissa. Kansainvälistyminen ei koske vain isoja yrityksiä, vaan se on suuri haaste etenkin pk-yrityksille.

Yritysten kansainvälistymistä ja sijoittumista voidaan tarkastella myös ulkomailla toimivan henkilökunnan ja liikevaihdon perusteella. Suomalaisen teollisuusyritysten henkilökunta kehittyvissä maissa kolminkertaistui vuosien 1997 ja 2002 välisenä aikana. Vuonna 2002 se oli noin 43 000 henkeä eli noin 20 prosenttia koko teollisuuden ulkomailla olevasta henkilökunnasta. Valtaosa henkilökunnas-

² Maat olivat Etelä-Korea, Filippiinit, Hongkong, Indonesia, Intia, Japani, Kiina, Malesia, Singapore, Taiwan, Thaimaa, Vietnam, Argentiina, Brasilia, Chile, Peru, Venezuela, Puola, Turkki ja Venäjä. Tiedot henkilöstöstä ja investoinneista tiedustelun kohdemaisissa saatiin 64 vastanneelta yritykseltä.

ta on Kiinassa ja Venäjällä, joissa yritykset työllistivät kummassakin noin 14 000 henkeä. Myös Brasiliassa, Puolassa ja Intiassa on huomattavasti henkilökuntaa suomalaisyritysten palveluksessa.

Kiinasta on muodostunut suomalaisyrityksille selkeä keskus Aasiassa, kun taas Brasilia on Etelä-Amerikan toimintojen pääkohdemaa. Venäjän merkitys suomalaisyrityksille on myös varsin suuri ja tarjoaa kasvumahdollisuuksia myös sellaisille yrityksille, joille Aasian markkinat ovat liian kaukana.

Suomalaisyritykset ovat laajentaneet tuotannollista toimintaa sellaisissa maissa, joissa niillä on jo aiemmin ollut myynti- ja palvelutoimintoja. Tämän seurauksena sekä tuotanto- että tutkimus- ja kehityshenkilökunnan kasvu on ollut erityisen nopeaa. Vuonna 2002 näissä maissa koko henkilökunnasta 54 prosenttia oli tuotantohenkilökuntaa, kun vastaava osuus vuonna 1997 oli 41 prosenttia. Muis- sa toiminnoissa, kuten myynnissä, markkinoinnissa ja huollossa työskentelevän henkilökunnan osuus oli vastaavasti laskenut, vaikka näissä tehtävissä työskentelevän henkilökunnan määrä kaksinkertaistui vuosien 1997–2002 välillä.

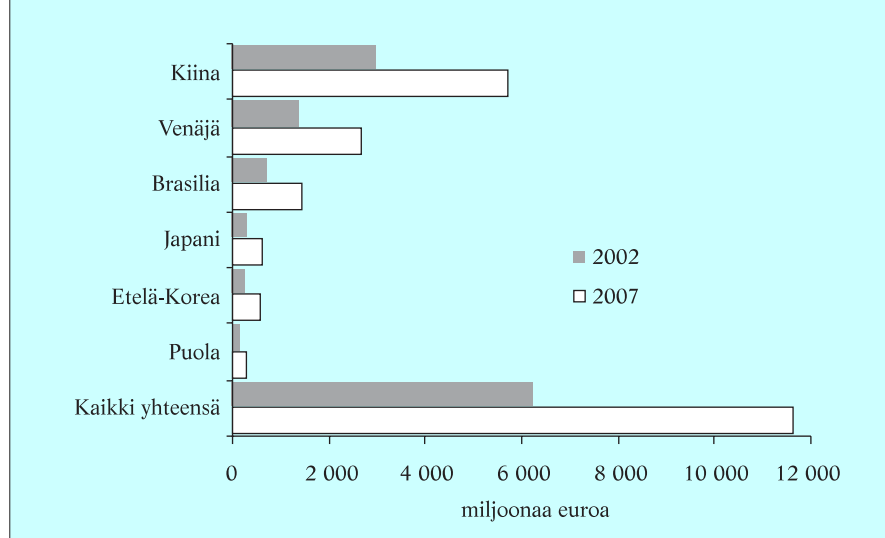
Tilastojen³ puuttumisen vuoksi TT:n tiedustelun keskeinen tavoite oli selvittää, kuinka paljon suomalaiset teollisuusyritykset olivat kaikkiaan investoineet kehittyville markkinoille. Suomalaisyritysten investoinnit näihin maihin olivat vuoteen 2002 mennessä yhteensä 6 200 milj. euroa (kuvio 3). Valtaosa investoinneista oli tehty viimeisen viiden vuoden aikana. Investoinnit keskittyivät voimakkaasti Kiinaan, Venäjälle ja Brasiliaan henkilökunnan tavoin. Kiinan osuus oli noin puolet kaikista investoinneista.

Teknologioteollisuus oli investoinut eniten Kiinaan ja Brasiliaan. Myös metsäteollisuuden osuus investoinneista oli Kiinassa varsin huomattava. Venäjä veti puoleensa metsäteollisuutta ja erityisesti elintarviketeollisuutta, joka on perinteisesti suuntautunut lähialueille. Sen sijaan teknologioteollisuuden osuus Venäjälle tehdyistä investoinneista oli melko vaatimaton.

Yritykset arvioivat investointiensa kehittyville markkinoille jatkossakin kasvavan. Erityisesti Taiwaniin, Kiinaan, Venäjälle ja Intiaan suuntautuvien investointien uskotaan lisääntyvän seuraavan viiden vuoden kuluessa huomattavasti. Kokonaisarvio oli, että suomalaisyritysten investoinnit kehittyville markkinoille kaksinkertaistuvat viiden seuraavan vuoden aikana. Kiinan osuus tästä olisi runsaat puolet.

³ Suomessa ei ole kattavaa tilastoa suomalaisyritysten vuosittaisista ulkomaisista investoinneista ja investointien kumulatiivisesta kannasta. Käytettävissä olevat tilastot eivät ota huomioon esimerkiksi sitä, että yritysten ulkomaisien investointien rahoitus tapahtuu usein Suomen ulkopuolella sijaitsevien yrityksen omien yksiköiden kautta tai kansainvälisistä lähteistä. Lisäksi pääomakantatilastoissa on otettu huomioon investointien kuluminen eli poistot; ts. tilasto ei kerro, paljonko yritykset ovat investoineet kohdemaahan kumulatiivisesti. TT rakentaa omien tiedustelujensa avulla teollisuuden ulkomaisia investointeja koskevaa tietokantaa, joka kuvaa teollisuusyritysten investointeja eri kohdemaissa mukaan lukien yritysotot riippumatta niiden rahoituslähteestä.

Kuvio 3. Kumulatiiviset investoinnit vuonna 2002 ja niiden arvioitu määrä vuonna 2007.

Ulkomainen tuotanto tukenut kotimaista toimintaa

Yritysten ulkomaisen tuotannon laajentuminen on herättänyt keskustelua sen vaikutuksista kotimaan tuotantoon ja työllisyyteen. Varsinkin matalan kustannustason maissa tapahtuvaa tuotannollista toimintaa on pidetty yleensä haitallisena alhaisen tuottavuuden alojen työllisyydelle kotimaassa.

Kysymykseen siitä, onko suomalaisyritysten laajentunut ulkomainen toiminta vähentänyt yritysten toimintaa Suomessa, ei voida antaa yksiselitteistä vastausta. Suuntaa-antavia johtopäätöksiä voidaan kuitenkin tehdä tarkastelemalla kotimaantointojen työllisyyskehitystä sellaisissa yrityksissä, jotka toimivat myös ulkomailla. Kansainvälistyneitä yrityksiä voidaan lisäksi verrata sellaisiin yrityksiin, jotka toimivat ainoastaan kotimaassa.

TT:ssä kysymystä selvitettiin Kehittyvät markkinat 2003-tiedustelun yhteydessä. Kyselyyn vastanneiden 64 kansainvälistyneen yrityksen henkilö-

kunta oli kasvanut noin 17 prosenttia vuodesta 1998 vuoteen 2002. Vaikka kasvu oli tapahtunut pääosin ulkomailta, myös Suomessa näiden yritysten henkilökunta kasvoi hieman. Pelkästään kotimarkkinoilla toimivissa teollisuusyrityksissä henkilökunnan määrä oli samana aikana supistunut 4 prosenttia. Tarkastelu siis osoittaa, että kansainvälistyneet yritykset ovat lisänneet työvoimaansa myös kotimaassa.

Selvityksemme osoitti lisäksi sen, että kansainvälistyneet yritykset ovat osaa-

misintensiivisempiä kuin pelkästään kotimarkkinoilla toimivat yritykset. Nämä yritykset olivat kyenneet lisäämään huomattavasti myös t&k-henkilökuntaa Suomessa. Voitaneenkin väittää, että kansainvälistyminen on paremman työllisyyspotentiaalinsa lisäksi muuttanut yritysten

henkilökunnan rakennetta osaamisintensiiviseen suuntaan.

Yrityskohtaiseen aineistoon perustuva tarkastelu tukee kaiken kaikkiaan sitä johtopäätöstä, että ulkomaantointi vahvistaa teollisuusyritysten liiketoimintaa kokonaisuudessaan ja sa-

”Suomalaisyritysten investoinnit kehittyville markkinoille kaksinkertaistuvat viiden seuraavan vuoden aikana.”

malla myös kotimaan toimintoja. Kasvun ja markkinoiden hakeminen ulkomailta ei ole näin ollen tapahtunut kotimaisen työllisyyden kustannuksella. Toinen tärkeä havainto on se, että yritysten toimiessa menestyksellisesti useilla markkinoilla ne ovat kyenneet lisäämään myös t&k-toimintaansa ja vahvistamaan muita pääkonttoritoimintoja Suomessa.

Näihin johtopäätöksiin pitää sisällyttää kuitenkin tiettyjä varauksia. Ensinnäkin tarkastelujakso on verraten lyhyt ja ajoittuu voimakkaan suhdannenousun vaiheeseen. Toiseksi tarkastelu vaatisi toimialoittaista yritys kohtaista analyysiä. Kolmanneksi olisi kiinnostavaa selvittää, mikä merkitys t&k-panostuksilla on yritysten kasvuun ja työllisyyteen sekä kotimaassa että ulkomaantoiminnassa.

Yritykset hakevat investoinneilla kasvumahdollisuuksia

Yritysten sijoittumis- ja investointipäätöksiin vaikuttavat monet eri tekijät. Suomalaisissa ja kansainvälisissä tutkimuksissa keskeisinä tekijöinä on pidetty mm. läsnäoloa markkinoilla, tuotantokapasiteetin lisästarvetta, keskeisten tuotannontekijöiden (esim. raaka-aineet, teknologia, työvoima) saatavuutta ja edullisuutta, kuljetuskustannuksia, verotustekijöitä ja kaupanesteitä.

TT:n tekemässä suomalaisyritysten ulkomaantoimintaa koskeneessa tiedustelussa suurimpia suomalaiskonserneja pyydettiin arvioimaan, miten eri tekijät ovat vaikuttaneet päätökseen perustaa tuotannollinen tytäryritys (TT 2001b). Saamamme tulokset eivät poikenneet muiden vastaavien selvitysten tuloksista.

Vastanneiden 26 konsernin investointipäätöksiin olivat vaikuttaneet keskeisesti tuotantoketjun loppupäässä syn-

Pirkko Haaviston ja Pekka Tsuparin mielestä Suomi ja suomalaiset teollisuusyritykset ovat toistaiseksi menestyneet globaalissa kilpailussa hyvin. Jatkossakin on kyettävä ylläpitämään korkea osaamisen ja tutkimuksen taso, toimiva infrastruktuuri, kilpailukykyinen verotus ja riittävän joustavat työmarkkinat.

tyvät edut. Markkinapotentiaali ja kysynnän kasvu olivat keskeisiä syitä lisätä tuotantokapasiteettia ulkomailla. Markkinointikanavien hankkiminen, etäisyys asiakkaisiin sekä kuljetuskustannukset nousivat myös selvästi esille vastauksista. Paikallista läsnäoloa pidettiin niin ikään tärkeänä, sillä vientitoiminta yksin ei takaa riittävää jalansijaa markkinoilla. Myös tuotannontekijöiden edullisuus oli joiltakin osin vaikuttanut sijoittumispäätökseen. Yritykset eivät kuitenkaan pitäneet minkään yksittäisen tekijän painoa ratkaisevana investointipäätöksen syntymiselle.

Johtopäätöksiä

Suomalaisyritysten kansainvälistyminen on kiihtynyt 1990-luvun loppupuolelta alkaen. Yritykset ovat osallistuneet

aktiivisesti maailmanlaajuiseen integraatiokehitykseen ja suunnanneet nopeasti toimintaansa erityisesti kehittyville markkinoille perustamalla ja ostamalla tytäryrityksiä. Kehitystä ovat vauhdittaneet Suomen riippuvuus ulkomaankaupasta ja teknologiavaltainen tuotantorakenne. Globalisaation suuremmat vaikutukset Suomessa ovat seuraus omaksumasta osaamisintensiivisestä strategiasta. Strategian ensisijaiset panostuskohteet ovat olleet uuteen teknologiaan liittyviä aloja, joiden nopea kysynnän kasvu on vienyt globalisaatiokehitystä nopeasti eteenpäin.

Suomalaisyritysten kansainvälistyminen on sekä syventynyt että laajentunut. PK-yritykset toimivat yhä useammin monikansallisten yritysten vannedessä verkostoituneina alihankkijoina ja sopimusvalmistajina (TT 2001a ja 2003a). Suomen on ylläpidettävä kansainvälisesti vahvoja osaamiskeskustoja ja -verkostoja, jotka houkuttelevat kan-

sainvälistyneitä suuryrityksiä sijoittamaan korkean jalostusarvon toimintajaan Suomeen.

Syyt kansainvälistymiseen ovat olleet strategisia. Yritykset ovat pyrkineet etabloitumaan kasvukykyisille markkinoille ja lisäämään paikallista läsnäoloaan, mikä helpottaa asiakkaiden tarpeiden havaitsemista. Laajemman asiakas pohjan lisäksi kansainvälistyminen on antanut yrityksille mahdollisuuden kehittää tietotaitoaan. Tuotannon hajauttaminen edesauttaa myös ulkosiin häiriöihin varautumista ja tasaa liiketoimintaan liittyviä alueellisia riskejä. Verotus- ja kustannustekijöillä on ollut jonkin verran vaikutusta, mutta selvitysten mukaan niiden painoarvo on ollut muita syitä vähäisempi.

Tähän asti suomalaisyritysten ulkomaantoimintojen laajeneminen on selkeästi hyödyttänyt Suomea. Kansain-

välityneet yritykset eivät ole vähentäneet henkilökuntaansa kotimaassa ulkomaantoimintojen laajentamisen vuoksi. Erityisesti näiden yritysten t&k-henkilökunta on kasvanut voimakkaasti myös Suomessa, kun taas yksinomaan kotimarkkinoilla toimivat yritykset ovat viimeisen viiden vuoden aikana hieman vähentäneet henkilökuntaansa.

Globaalisti toimivat yritykset voivat optimoida ja sijoittaa tuotantoprosessinsa eri toimintoja sinne, mihin ne on kokonaisuuden kannalta järkevintä sijoittaa. Etäisyys pääasiakkaista ja kasvavista markkinoista asettaa Suomen lähtökohtaisesti epäedulliseen asemaan lopputuotteiden valmistusmaana. Monien yritysten siteet Suomeen ovat heikentyneet viime vuosina, koska niiden omistus on kansainvälistynyt ja avaintehtäviin on rekrytoitu ulkomaalaisia työntekijöitä. Tämän vuoksi pääkonttoritoimintojen siirtämisestä pois Suomesta on kasvanut viime vuosina selvästi (TT 2002).

Suomen vahvuudet globaalitalouden kilpailuympäristössä eivät ole itsestään pysyviä. On muistettava, että kansainvälistynyt yritys pystyy toimintoja siirtämällä säilyttämään kilpailukykyänsä, vaikka yksittäinen kansantalous sen menettäisikin. Suomi ei juuri pysty vaikuttamaan yleiseen globalisaatiokehitykseen ja kasvavien markkinoiden sijaintiin. Yritysten kilpailuetuja voidaan vahvistaa ja luoda uusia ainoastaan useiden toimenpiteiden yhdistelmänä. Tämän vuoksi huomio on kiinnitettävä sellaisiin tekijöihin, joihin voimme kotimaisella päätöksenteolla vaikuttaa.

Tuotantokustannukset ja verotus ovat keskeisiä yritysten sijaintiin vaikuttavia tekijöitä, joihin pystymme omilla ratkaisuillamme vaikuttamaan. Suomen yhteisö- ja pääomaverotus oli 1990-luvun alun verouudistuksen jälkeen kilpailukykyinen. Viime aikoina Suomi on menettänyt tässä suhteessa selvästi suhteellista etuaan, koska muissa maissa yritys- ja pääomaverotusta on kevennetty. Suomen tuloverotus ei ole koskaan ollutkaan kansainvälisesti kilpailukykyistä, eivätkä viime vuosien

veronalennukset ole muuttaneet tilannetta, sillä useissa keskeisissä kilpailijamaissa verotusta on kevennetty vielä tuntuvammin.

Verotustekijöiden vaikutus kilpailukykyyn todennäköisesti korostuu tulevaisuudessa EU:n laajentumisen seurauksena. Etenkin lähialueilla sijaitsevien uusien jäsenmaiden huomattavasti Suomea alhaisempi veroaste luo yrityksille paineita arvioida toimintojensa sijoittamista uudelleen.

Suomen korkeaa koulutustasoa ja t&k-panostuksia on perinteisesti totuttu pitämään kilpailuvalttina, ja niiden on nähty houkuttelevan maahamme korkean jalostusarvon toimintoja. Osaamisemme ei kuitenkaan ole ylivoimaista, sillä myös monissa muissa maissa panostukset osaamiseen ovat kasvussa.□

KIRJALLISUUS

Kaikki alla luetellut julkaisut löytyvät Internet-osoitteesta www.tt.fi/julkaisut.

TT (2001a), Kohti strategisia yritysverkostoja, osaraportti I, Teollisuuden verkottumisen yleiskatsaus.

TT (2001b), Suomalaisyriyten ulkomaantoiminta: Suurten suomalaisten konsernien toiminta ulkomailla ja lähi-vuosien kehitysnäkymät.

TT (2002), Lähtevätkö pääkonttorit Suomesta?

TT (2003a), Kohti strategisia yritysverkostoja, osaraportti II, Lisäarvoa luovat verkostot.

TT (2003b), Teollisuuden ulkomaantoiminta: Löytyykö kasvu kehittyviltä markkinoilta?